

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

12 листопада 2019 р.

Київ

№ 60-рк

Про здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму та розвиток конкуренції

Антимонопольний комітет України, розглянувши подання відділу ринків агропромислового комплексу Департаменту досліджень і розслідувань ринків виробничої сфери, фармацевтики та рітейлу 12 листопада 2019 року № 126-01/4430-п,

ВСТАНОВИВ:

- (1) Рекомендації надаються Антимонопольним комітетом України (далі – Комітет) у порядку, передбаченому статтею 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», щодо здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій та бездіяльності, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.
- (2) Реалізуючи покладені Законом України «Про Антимонопольний комітет України» повноваження щодо здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, Комітет досліджує питання, пов'язане з обмеженням обсягів реалізації сигарет¹ групою компаній Філіп Морріс, групою компаній Джей Ті, групою компаній Імперіал Тобакко, групою компаній Бритіш Американ Тобакко і товариством з обмеженою відповідальністю «ТЕДІС УКРАЇНА» (далі – ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА») (далі – дослідження).
- (3) Під час проведення дослідження та на підставі аналізу наявної інформації Комітетом встановлено таке.

3. СТАН КОНКУРЕНЦІЇ НА ЗАДІЯНИХ ТОВАРНИХ РИНКАХ

- (4) Основні засади державної політики щодо регулювання виробництва, експорту, імпорту, оптової і роздрібною торгівлі тютюновими виробами, забезпечення їх високої якості та захисту здоров'я громадян, а також посилення боротьби з незаконним

---

¹ Тут і далі по тексту розуміються сигарети з фільтром та сигарети без фільтра.

виробництвом та обігом тютюнових виробів на території України визначено Законом України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» (далі – Закон).

- (5) Виходячи з положень Закону виробництво, оптова та роздрібна торгівля на території України тютюновими виробами здійснюється за наявності в суб'єктів господарювання всіх форм власності відповідної ліцензії.
- (6) Згідно з інформацією Єдиного державного реєстру виробників спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, спирту-сирцю виноградного, спирту-сирцю плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, на 01.11.2019, ліцензії на виробництво тютюнових виробів мають 14 суб'єктів господарювання².
- (7) За наявною в Комітеті інформацією, протягом 2018 року значущі обсяги сигарет, які обертаються на території України (близько 90 %) вироблено чотирма суб'єктами господарювання:
- приватним акціонерним товариством «Філіп Морріс Україна» (далі – ПрАТ «Філіп Морріс Україна»);
  - приватним акціонерним товариством «А/Т тютюнова компанія «В.А.Т.- Прилуки» (далі – ПрАТ «А/Т тютюнова компанія «В.А.Т.- Прилуки»);
  - публічним акціонерним товариством «Джей Ті Інтернешнл Україна» (далі – ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна»);
  - та приватним акціонерним товариством «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» (далі – ПрАТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна»).
- (8) Кожен із вказаних вище суб'єктів господарювання реалізує власні вироблені сигарети виключно через юридичних осіб, з якими він є єдиним суб'єктом господарювання у розумінні статті 1 Закону (далі разом – Виробники), а саме:
- ПрАТ «Філіп Морріс Україна» через товариство з обмеженою відповідальністю «Філіп Морріс Сейлз Енд Дистриб'юшн» (далі разом – група компаній Філіп Морріс);
  - ПрАТ «А/Т тютюнова компанія «В.А.Т. - Прилуки» через товариство з обмеженою відповідальністю «Бритіш Американ Тобакко Сейлз Енд Маркетинг Україна» (далі разом – група компаній Бритіш Американ Тобакко);
  - ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна» через приватне акціонерне товариство «Джей Ті Інтернешнл Компані Україна» (далі разом – група компаній Джей Ті);
  - ПрАТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» через підприємство з іноземною інвестицією «Імперіал Тобако Юкрейн» (далі разом – група компаній Імперіал Тобакко).
- (9) Під час розслідування справи № 126-26.13/28-16³ Комітетом встановлено, що з 2013 року до вересня 2015 року (включно) понад 99 % сигарет, вироблених в Україні, Виробники реалізували виключно через ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» (до 24.05.2016 – товариство з обмеженою відповідальністю «Торгова компанія «Мегаполіс-Україна»).
- (10) Протягом вказаного періоду часу ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА», набувши статусу уповноваженого дистриб'ютора Виробників, стало єдиним можливим продавцем

² <http://sfs.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/reestri>.

³ Справа № 126-26.13/28-16 про порушення законодавства про захист економічної конкуренції ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА», рішення у справі від 16.12.2016 № 551-р.

товару Виробників для всіх інших покупців товару (рішення Комітету від 16.12.2016 № 551-р).⁴

- (11) Рішенням Комітету від 16.12.2016 № 551-р визнано, що з 2013 року до вересня 2015 року (включно) ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» займало монопольне (домінуюче) становище на загальнодержавному ринку дистрибуції сигарет відповідно до частини другої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» та вчинило порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку.
- (12) Досліджуючи обставини, що призвели до набуття ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» ринкової влади, Комітетом встановлено, що суб'єкти господарювання, які мають намір вступити на ринок дистрибуції сигарет, повинні мати не лише ліцензію на право оптової та/або роздрібної торгівлі, а й відповідати певним критеріям (вимогам) Виробників до дистриб'ютора(ів) (рішення Комітету від 16.12.2016 № 551-р).
- (13) При цьому Виробники сформулювали та виставили завищені вимоги до дистриб'юторів, які не виконуються в тому числі й ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА», створивши тим самим штучний бар'єр виходу на ринок первинного продажу виробниками сигарет (рішення Комітету від 10.10.2019 № 697-р).
- (14) За результатами розслідування справи № 126-26.13/18-17⁵ встановлено, що узгоджені дії Виробників і ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» призвели до усунення конкуренції за дистриб'ютора між Виробниками, встановлення та подальшого збереження (штучного підтримання) монопольного становища ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» на ринку дистрибуції сигарет шляхом обмеження доступу на ринок первинного продажу виробниками сигарет інших суб'єктів господарювання (покупців).
- (15) Такі дії групи компаній Філіп Морріс, групи компаній Джей Ті групи, компаній Бритіш Американ Тобакко, групи компаній Імперіал Тобакко і ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» визнано порушенням, передбаченим пунктом 5 частини другої статті 6 та пунктом 1 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції».
- (16) Разом із тим наявна в Комітеті інформація свідчить, що після прийняття Рішень від 16.12.2016 № 551-р та від 10.10.2019 № 697-р правила поведінки на ринку первинного продажу виробниками сигарет не зазнали істотних змін.
- (17) Так, згідно з Ліцензійним реєстром виданих ліцензій на оптову торгівлю тютюновими виробами, на 18.10.2019 відповідну ліцензію мають 112 суб'єктів господарювання, серед яких і ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА».
- (18) За інформацією, наданою учасниками ринків, протягом 2018 – серпня 2019 року близько 80 % сигарет, вироблених в Україні, Виробники реалізовували через ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА». За наявною в Комітеті інформацією, на сьогодні прямі контракти з окремими Виробниками мають приблизно 10 суб'єктів господарювання – дистриб'юторів (оптових покупців). Отже, лише порівняно незначна частина сигарет (близько 20 %) придбається в окремих Виробників іншими, крім ТОВ «ТЕДІС

⁴ Рішення № 551-р було оскаржене ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» у судовому порядку (справа № 910/3047/17), але рішенням господарського суду міста Києва від 31.05.2017, залишеним без змін постановою Київського апеляційного господарського суду від 09.02.2018, у позовних вимогах ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» було відмовлено повністю. Постановою Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 19.06.2018 касаційну скаргу ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» було задоволено частково, змінено пункт 6 резолютивної частини рішення Комітету (виключено конкретизацію змісту зобов'язання з усунення причин виникнення та припинення порушення⁴); у решті позовних вимог відмовлено (згідно з рішенням Комітету від 10.10.2019 № 697-р).

⁵ Справа № 126-26.13/18-17 про порушення законодавства про захист економічної конкуренції групою компаній Філіп Морріс, групою компаній Джей Ті, групою компаній Імперіал Тобакко, групою компаній Бритіш Американ Тобакко і ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА», рішення у справі від 10.10.2019 № 697-р.

УКРАЇНА», дистриб'юторами (оптовими покупцями) на підставі прямих договорів (контрактів).

- (19) Враховуючи зазначене вище, є підстави вважати, що на листопад 2019 року конкурентний стан на ринках первинного продажу виробниками сигарет та дистрибуції сигарет не змінився. Значущі обсяги сигарет, які обертаються на території України, виробляються Виробниками, а ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» має ознаки суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку дистрибуції сигарет.

2. ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ПРЕДМЕТА, ЯКИЙ ДОСЛІДЖУЄТЬСЯ

- (20) За інформацією, отриманою від учасників ринків у процесі дослідження, починаючи з березня 2019 року ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» не виконує або виконує несвоєчасно / виконує не в повному обсязі заявки на поставку тютюнових виробів (сигарет) як суб'єктам господарювання, які мають прямі договори (контракти) з окремими Виробниками⁶, так і суб'єктам господарювання, які не мають таких контрактів та придбають товар виключно в ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА».

- (21) Маючи альтернативний канал реалізації, дистриб'ютори (оптові покупці), які мають прямі договори (контракти) з Виробниками, звертались безпосередньо до Виробників із метою придбання необхідних обсягів продукції.

Разом із тим, за інформацією, отриманою від учасників ринків у процесі дослідження, таким дистриб'юторам (оптовим покупцям) одночасно з обмеженням поставок ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» було встановлено ліміти на відвантаження продукції і за прямим договорами (контрактами) з окремими Виробниками, а також висувалися вимоги придбавати сигарети виключно через ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА».

- (22) При цьому Виробники продовжували постачати товар ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» у повному обсязі, що підтверджується наданою ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА»⁷ інформацією, відповідно до якої фактів відмов або поставок не в повному обсязі від Виробників сигарет протягом 2018 – серпня 2019 року не було.

- (23) На відміну від ситуації, описаної вище, оптові покупці, які не мають прямих договорів (контрактів) з Виробниками, із самого початку не мали інших (альтернативних) каналів придбання товару, крім ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА».

Намагаючись заповнити недостачу продукції, такі оптові покупці зверталися до Виробників із проханням укласти прямі договори (контракти). Разом із тим, за наявною інформацією, Виробники відмовляються від укладання таких правочинів, не пояснюючи причин відмови та/або залишаючи такі звернення без відповідей.

- (24) За інформацією, отриманою від учасників ринків у процесі дослідження, незважаючи на потенційну можливість придбавати товар безпосередньо у Виробників, запровадження останніми лімітів реалізації / відвантаження продукції власним контрагентам (крім ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА»), або відмова в підписанні прямих договорів (контрактів) могло нівелювати можливість придбання товару в інших суб'єктів господарювання, крім ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА».

Метою таких дій Виробників може бути намагання підтримати та посилити ринкову владу ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» шляхом перерозподілу каналів збуту товару на його користь, що може бути джерелом конкурентного тиску та оцінюватися як надання переваг окремим суб'єктам господарювання.

⁶ Тут і далі по тексту маються на увазі договори поставки тютюнових виробів власного виробництва (та імпортовані) Виробником та/або договори дистрибуції.

⁷ Лист ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА» від 31.10.2019 № 1944/ГО/ЮД (вх. № 8-01/1071-кі від 04.11.2019).

- (25) Слід зазначити, що штучне регулювання кількості або кола учасників ринку знижує інтенсивну конкуренцію між учасниками ринку і, як наслідок, негативно впливає на конкурентне ціноутворення.
- (26) Так, перерозподіл каналів збуту Виробниками призведе до необхідності дистриб'юторам (оптовим покупцям) придбавати сигарети за оптово-відпускну ціною Виробника, збільшеною на валовий прибуток ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА», який наразі є їх конкурентом.
- (27) Крім того, на сьогодні залишається відсутнім розуміння, яким чином Виробники відбирають дистриб'юторів (оптових покупців), які критерії (вимоги) до них висуваються, на яких умовах укладаються з ними прямі договори (контракти) та що є підставою для відмови в їх укладанні.
- (28) Відсутність прозорих та зрозумілих, реальних (виконуваних) критеріїв (вимог) до потенційних дистриб'юторів (оптових покупців) продовжують створювати бар'єри для виходу нових суб'єктів господарювання на ринок первинного продажу виробниками сигарет, та підтримувати штучну монополізацію ринку.
- (29) З огляду на закріплені в Конституції України принципи свободи підприємницької діяльності, недопущення неправомірних обмежень конкуренції та зловживань монополістичним становищем на ринку, суб'єкти господарювання всіх форм власності мають утримуватися від будь-яких неправомірних дій, що можуть зашкодити вільній конкуренції.

Враховуючи наведене, з метою здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій та бездіяльності, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію, керуючись пунктом 5 частини третьої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Антимонопольний комітет України надає групі компаній Філіп Морріс в особі товариства з обмеженою відповідальністю «Філіп Морріс Сейлз Енд Дистриб'юшн» (ідентифікаційний код 39540982, адреса: 04070, м. Київ, вул. Спаська, буд. 30) і приватного акціонерного товариства «Філіп Морріс Україна» (ідентифікаційний код 00383231, адреса: 62482, Харківська обл., Харківський р-н, селище Докучаєвське, Польовий в'їзд, буд. 1), групі компаній Джей Ті в особі публічного акціонерного товариства «Джей Ті Інтернешнл Україна» (ідентифікаційний код 14372142, адреса: 39605, Полтавська обл., м. Кременчук, вул. 1905 року, буд. 19) і приватного акціонерного товариства «Джей Ті Інтернешнл Компані Україна» (ідентифікаційний код 19345204, адреса: 04070, м. Київ, вул. Спаська, буд. 30а), групі компаній Імперіал Тобакко в особі приватного акціонерного товариства «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» (ідентифікаційний код 20043260, адреса: 03026, м. Київ, вул. Академіка Заболотного, буд. 35) і підприємства з іноземною інвестицією «Імперіал Тобако Юкрейн» (ідентифікаційний код 20044494, адреса: 03026, м. Київ, вул. Академіка Заболотного, буд. 35), групі компаній Бритіш Американ Тобакко в особі товариства з обмеженою відповідальністю «Бритіш Американ Тобакко Сейлз Енд Маркетинг Україна» (ідентифікаційний код 40102602, адреса: 01014, м. Київ, вул. Болсуновська, буд. 13-15) і приватного акціонерного товариства «А/Т тютюнова компанія «В.А.Т. - Прилуки» (ідентифікаційний код 14333202, адреса: 17502, Чернігівська обл., м. Прилуки, вул. Незалежності, буд. 21), такі

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Ужити заходів щодо приведення відносин із реалізації сигарет у відповідність із вимогами законодавства про захист економічної конкуренції. Зокрема, припинити та утриматися в подальшому від необґрунтованого обмеження обсягів реалізації сигарет контрагентам.

2. Протягом 30-денного строку з дати отримання рекомендацій розробити та оприлюднити на своїх офіційних вебсайтах умови до дистриб'юторів (оптових покупців)

(зокрема, вимоги, критерії, підстави для відмови у співпраці тощо), які не призведуть до встановлення та/або подальшого збереження монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку дистрибуції сигарет (яким могли б відповідати щонайменше три суб'єкти господарювання, які мають ліцензію на право оптової торгівлі тютюновими виробами, а також не пов'язані з виробником та між собою прямо або опосередковано відносинами контролю в розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).

3. До 01 січня 2020 року забезпечити укладання з потенційними дистриб'юторами (оптовими покупцями), які відповідають умовам, розробленим на виконання пункту 2 цих рекомендацій, відповідних договорів (контрактів) на поставку тютюнових виробів.

4. Забезпечити реалізацію власного виробленого товару дистриб'юторам (оптовим покупцям), не пов'язаним із виробником та між собою прямо або опосередковано відносинами контролю, у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції», в обсягах, що не призведуть до встановлення та/або подальшого збереження монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку дистрибуції сигарет.

Рекомендації Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Про результати розгляду цих рекомендацій повідомити Антимонопольний комітет України протягом 30 днів з дня їх отримання.

Голова Комітету

Ю. ТЕРЕНТЬЄВ